ОЗНАКИ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИКИ.

Каленик В.І.
Сумський державний педагогічний інститут
Каленик М.В.
Середня школа № 9, м. Суми

Діяльнісний підхід до викладання фізики часто пов'язують тільки із збільшенням кількості самостійних робіт учнів, зокрема фронтальних лабораторних дослідів і робіт. Таке розуміння цього поняття не розкриває сутності діяльнісного підходу і не дає можливості повного його використання під час організації сучасного навчального процесу, спрямованого на подальшу гуманізацію, демократизацію, інтелектуалізацію діяльності суб'єктів навчання, на піднесення ролі особистості учнів в проведенні уроків фізики.

Ознаки діяльнісного підходу визначає інтегративна модель процесу навчання / див. Каленик В.И. Интеграция идей организации процесса обучения в общеобразовательной школе. -Сумы,МКИПП "Мрия": 1992/.

Процес навчання повинен відображати властивості і закономірності людської діяльності, яка складається з ціннісно-орієнтаційної, пізнавальної, перетворювальної, комунікативної діяльностей.

До закономірностей людської діяльності відноситься її проходження певної послідовності етапів при умові, якщо людина зустрічається з новою /нестандартною/, життєво важливою ситуацією. У даному випадку діяльність характеризується високою інтелектуальною активністю суб'єкта.

До цих етапів відносяться: усвідомлення і осмислення ситуації, що склалася; планування і прогнозування наступної системи дій по виходу з цієї ситуації; виконання визначеної системи дій; використання результатів діяльності у подальшому житті.

Врахування цієї закономірності у процесі навчання визначає такі його риси: встановлення суспільної і особистої для учнів значущості вивчення навчального предмета, його розділів, тем, компонентів / фізичних явищ, величин, законів, тощо /;

формулювання мети наступної діяльності, яка об'єднує усі питання даного розділу або теми;

висунення навчальних / типових, практичних / задач перед вивченням окремих компонентів, які можна розв'язати тільки після введення усіх істотних ознак того, що вивчається;

включення загальних шляхів пошуку розв'язку навчальних задач;

залучення учнів до пізнання, систематизації, узагальнення істотних ознак компонента;

демонстрування зразку способу діяльності по розв'язуванню навчальної задачі;

використання результатів пізнання нового матеріалу під час застосування його до різноманітних ситуацій.

Друга закономірність пов'язана з трьохфазовим характером процесу пізнання: спочатку людина сприймає предмет пізнання як ціле, але ці уявлення мають дифузний характер; потім ця цілісність руйнується, пізнаються окремі істотні ознаки предмета пізнання; нарешті істотні ознаки предмета пізнання об'єднуються у єдину систему - відновлюється цілісність предмета пізнання.

Ця закономірність вказує на таки риси процесу навчання:

формулювання навчальної задачі передбачає можливість виділення з її умови предмета пізнання;

визначення загальних характеристик, які треба знайти під час вивчення даного компонента;

послідовне введення істотних ознак компонента, що вивчається;

формування цілісного уявлення про компонент шляхом об'єднання його істотних ознак в систему та використання цієї системи під час аналізу різноманітних ситуацій.

Характерною рисою діяльнісного підходу є розгляд вчителя як суб'єкта процесу навчання і джерела навчальної інформації.

Введення окремих ознак компонента передбачає роботу учнів з різними джерелами навчальної інформації / вчителем, книгою, фізичними приладами, кіно-, діа-, відеофільмами, і інш. / під керівництвом вчителя. Робота учнів з цими джерелами спрямована на одержання, аналіз навчальної інформації з метою пізнання, усвідомлення, осмислення, застосування, корекції того, що є предметом засвоєння. Ця робота передбачає різну самостійність учнів у виконанні відповідних дій, але вона спрямована не тільки на засвоєння школярами теоретичного матеріалу, а й на формування у них систем пізнавальних та практичних умінь. Адже, коли джерело знань - учитель повідомлює, аналізує навчальну інформацію учні повинні знайомитися з новими способами пізнавальної діяльності.

Діяльнісний підхід передбачає розподіл функцій під час проведення навчальних занять між вчителем і учнями з метою організації взаємоконтролю, взаємодопомоги, самоврядування.